

Revitalizácia nevyužívanej železničnej infraštruktúry

Mgr. Dana Sitányiová, PhD.,
Stavebná fakulta, Žilinská univerzita v Žiline
www.svf.uniza.sk

Doprava je v EÚ zodpovedná za 25 % emisií skleníkových plynov. Na tomto čísle sa železničná doprava podieľa len minimálne (0,4 %), pretože väčšina vlakov využíva elektrický alebo iný typ pohonu.

Je jediným spôsobom dopravy, v ktorom sa darí znižovať emisie už od roku 1990 a zároveň jej v rámci pozemnej dopravy patrí prvé miesto v bezpečnosti. Železničná doprava má v rámci dopravného systému svoje špecifické a nezastupiteľné postavenie. Železnice spájajú aj odľahlé rurálne oblasti a zabezpečujú nielen vnútroštátne, ale aj cezhraničné prepojenie európskych regiónov, a preto patrí k nosným spôsobom dopravy vo väčšine krajín EÚ.

Napriek tomu sa po železnici prepravuje len okolo 7 % cestujúcich a 11 % tovarov (priemer EÚ, 2018). Tento sektor čelí mnohým problémom, ako je zastaraná infraštruktúra, nevhodné biznisové modely a vysoké prevádzkové náklady. Tieto bariéry je potrebné prekonať, ak chceme v EÚ vytvoriť spoločný železničný priestor a pozdvihnúť tento druh dopravy.

Obmedzené možnosti mobility sa často spomínajú ako jeden z dôvodov, prečo mladí ľudia opúšťajú rodné vidiecke oblasti a migrujú do väčších miest. To zintenzívňuje negatívne demografické zmeny a ekonomický úpadok, ktoré trápia mnohé vidiecke oblasti aj v strednej Európe.

Na tieto problémy reflektoval aj medzinárodný projekt **YOUMOBIL**, ktorý bol podporovaný Európskym fondom regionálneho rozvoja v rámci grantovej schémy Interreg stredná Európa počas rokov 2019 – 2022. Hlavným cieľom projektu bolo zlepšiť systém osobnej dopravy pre mladých ľudí žijúcich vo vidieckych oblastiach a umožniť im lepší prístup k európskym a národným dopravným sieťam. Stavebná fakulta Žilinskej univerzity v Žiline ako partner projektu viedla úlohy, ktoré sa venovali revitalizácii zanedbanej alebo nevyužívanej železničnej infraštruktúry, najmä železničným staniciam.

Pri výbere dopravného prostriedku zohrávajú úlohu mnohé faktory. Okrem vzdialenosti, dostupnosti alebo ceny je to aj komfort a pocit bezpečia. Bohužiaľ, množstvo železničných staníc neponúka pohodlie a služby, ktoré podporujú zmysluplne strávený čas pri čakaní na spojenie. V mestách sa táto situácia zlepšuje a mnohé stanice, v ktorých je integrované veľké množstvo

funkcií na malom uzavretom a intenzívne využívanom priestore, zohrávajú dôležitú úlohu v štruktúre miest.

Trend rozvoja staníc smeruje ku komplexnému – polyfunkčnému charakteru, ktorý plynulo pokračuje do príslušného územia a podporuje územný rozvoj. V rámci projektu **YOUMOBIL** sme sa snažili použiť tento koncept aj pre železničné stanice na vidieku. Pre pilotné miesta v Nemecku, Poľsku, Taliansku a Česku sa pripravili štúdie uskutočniteľnosti a investičné plány na revitalizáciu staníc na vidieku alebo v prímestských oblastiach.

Hlavnou myšlienkou týchto pilotných akcií bolo nájsť na mieru šité riešenia, ktoré vrátia život týmto zanedbaným objektom a ich okoliu. Pri ich príprave sa použil participatívny prístup, ktorý zlepšuje efektívnosť, udržateľnosť a demokratizáciu revitalizačného procesu a jeho výstupov. Hlavnou cieľovou skupinou boli mladí ľudia,

ktorí počas série miestnych workshopov vyjadrili, aké sú záujmy a potreby ich komunity a pomohli vytvoriť víziu, stratégiu a akčný plán pre revitalizačné projekty. Výzvou bolo skĺbiť myšlienky komunity s pravidlami a so záujmami prevádzkovateľa objektu a rozvojovými plánmi miestnej samosprávy, tak aby mali z projektu profit všetky zainteresované strany.

Jeden z projektov sa realizoval aj v meste Brezno. Pilotným miestom bola stanica Brezno mesto – Malá stanica, menšia z dvoch železničných staníc, ktorá umožňuje lepší prístup do centra. Stanica bola dlhší čas uzatvorená pre verejnosť, aj keď slúžila ako zastávka pre vlakové spojenia.

Revitalizačný projekt predstavoval unikátnu možnosť zachrániť chátrajúci objekt v blízkosti centra mesta a vytvoriť nový komunikačný uzol. Architektonický koncept revitalizácie, vypracovaný spolu s mládežou, zachováva otvorený centrálny priestor – nástupište, rešpektuje danosti terénu a okolia a odkazuje na pôvodný urbanizmus a architektúru. Zachováva líniu medzi

Exteriér železničnej stanice pred rekonštrukciou a po nej

Interiér železničnej stanice pred rekonštrukciou a po nej

» perónom a budovou a rešpektuje odstupové vzdialenosti definované ŽSR. Obnovuje pôvodnú funkciu stanice a zároveň dopĺňa ďalšie, ktoré prinášajú nové možnosti pre mládež, obyvateľov, cestujúcich a turistov.

Jednotlivé objekty vytvárajú kvalitné verejné priestory a mikropriestory v interiéri aj exteriéri a majú celoročné využitie. V rámci interiéru bolo vytvorené malé železničné múzeum, čakáreň, miestnosť pre mládežnícky parlament mesta a sociálne zariadenia.

V exteriéri je pergola, oddychová zóna a zeľň. Revitalizácia bude pokračovať aj po skončení projektu vytvorením komunitnej záhrady, cyklochodníka a bodu pre zdieľanie komunitných bicyklov, čo prispeje k intermodalite.

Pretože táto miestna časť je východiskovým bodom pre vstup do mesta, podporí sa aj oblasť cestovného ruchu, ktorý je v poslednom období jedným z najvýznamnejších ekonomických odvetví v oblasti Horehronia.

Výstupy z projektu, napríklad kolekcia príkladov dobrej praxe alebo návody, ako realizovať podobné revitalizačné projekty, sú k dispozícii na webstránke projektu.

<https://www.interreg-central.eu/Content.Node/YOUMOBIL.html>

